

Archeologisch onderzoek Vaubanpark (Veurne)

Ruben Willaert bvba

Bloemisterijstraat 6

B-8340 Sijsele

T 0032 50 36 28 20

F 0032 50 50 00 19

info@rubenwillaert.be

www.rubenwillaert.be

Colofon

Ruben Willaert bvba

Auteur: Tom Boncquet en Annelies De Roek

Foto's en tekeningen: Ruben Willaert bvba

In opdracht van: Stad Veurne

D/2013/12.814/19

© Ruben Willaert bvba, Sijsele, 2013

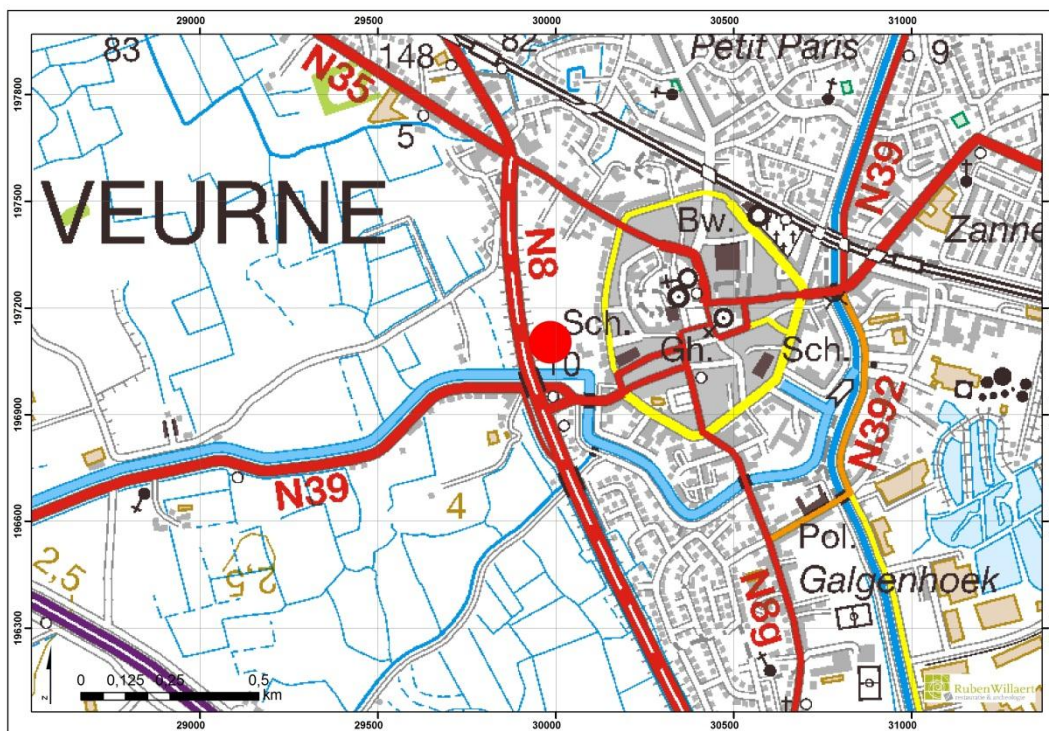
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

Inhoud.....	3
1. Inleiding	6
1.1. Kader	6
1.2. Onderzoeksopzet en uitgangspunten	6
1.3. Ruimtelijke situering	7
1.3.1. Algemeen	7
1.3.2. Fysische geografie.....	7
1.4. Archeologische verwachting	7
2. Methode	9
3. Resultaten.....	10
3.1. Vlak 1.....	10
3.2. Vlak 2.....	12
3.3. Profielen	14
3.4. Cartografische bronnen.....	20
3.5. Vondstmateriaal	22
4. Conclusie.....	23
5. Bibliografie	25

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Veurne
Kadastrale gegevens:	Veurne, Afd. 1, Sectie B, 114E, 114K, 116D, 117E
Projectcode:	VEU-VP-13
Vindplaatsnaam:	Vaubanpark
Coördinaten projectgebied (Lambert 72):	X: 29996,2; Y: 197138,9 (NW) X: 30010,5; Y: 197128,4 (NO) X: 29970,7; Y: 197061,6 (ZO) X: 29951,6; Y: 197071,1 (ZW)
Opp. Projectgebied:	2,68 ha
Opp. Onderzocht gebied:	1619 m ²
Opdrachtgever:	Stad Veurne
Projectverantwoordelijke:	Tom Boncquet
(vergunninghouder):	Ruben Willaert bvba T: 050/36 28 20 E: info@rubenwillaert.be
Bevoegde overheid:	Agentschap Onroerend Erfgoed Jacob van Maerlantgebouw Koning Albert I-laan 1-2 bus 92 T: 050/24 81 80 E: sam.dedecker@rwo.vlaanderen.be
Nr. opgravingsvergunning:	2013/178
Nr. vergunning metaaldetectie:	2013/178(2)
Uitvoering van het veldwerk:	11/06/2013 – 10/07/2013
Beheer en plaats documentatie:	OE depot Zarren
Beheer en plaats van stalen en vondsten:	OE depot Zarren
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Veurne, Europalaan (Vaubanpark)
Archeologische verwachting:	Cfr. 1.4. Archeologische verwachting
Wetenschappelijke vraagstelling:	Cfr. 1.2. Onderzoeksopzet en uitgangspunten
Aanleiding tot het onderzoek:	Cfr. 1.1. Kader
Eventuele randvoorwaarden:	nvt
Eventuele raadpleging van specialisten	
Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek:	nvt
Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie:	nvt
Omschrijving van de algemene wetenschappelijke advisering door personen die buiten het project stonden:	nvt

Figuur 1. Projectlocatie, aangeduid op de topografische kaart (NGI)

Figuur 2. Projectlocatie, aangeduid op de kadasterkaart (stad Veurne)

1. INLEIDING

1.1. KADER

Binnen het Europees project “Groene Wig” zal de Stad Veurne een groene zone realiseren ten westen van de stadskern. In 2010 werd op het terrein een archeologische prospectie uitgevoerd (cfr. Hoofdstuk 1.4). Naar aanleiding van de aanleg van een kajakpoloveld ter hoogte van de oude Vaubanvesting, werd door Agentschap Onroerend Erfgoed aanbevolen een archeologische opgraving uit te voeren.

Het archeologisch onderzoek werd uitgevoerd door het archeologisch projectbureau Ruben Willaert bvba in opdracht van stad Veurne. Het terreinwerk werd uitgevoerd tussen 11 juni en 10 juli 2013. Uitwerking en rapportage werden gerealiseerd tussen 17 juni en 9 augustus.

De terreininventarisatie en de uitwerking van de onderzoeksresultaten zijn uitgevoerd door Tom Boncquet (archeoloog en projectverantwoordelijke), Thomas Pieters (archeoloog) en Annelies De Roek (archeoloog). De administratieve begeleiding gebeurde door Sam De Decker (Onroerend Erfgoed).

1.2. ONDERZOEKSOPZET EN UITGANGSPUNTEN

Uitgangspunten voor het onderzoek vormden de bijzondere voorwaarden opgenomen in de vergunning voor de uitvoering van een archeologische opgraving (2013/178).

Hierbij werd de onderzoeksstrategie bepaald: de archeologische opgraving diende te gebeuren door middel van de aanleg van enkele archeologische vlakken, in combinatie met een aantal dwarsprofielen. Daarbij stonden volgende vraagstellingen centraal:

- Hoe verhouden de vestingswerken zich ten opzichte van de werkput?
- Kunnen meerdere aanleg- of uitgravingsfasen herkend worden, in vlak zowel als in profiel?
- Hoe verhouden de aarden wallen zich ten opzichte van de walgrachten?
Kunnen gegevens afgeleid worden over het uitzicht van de aarden wallen of het glacis?
- Hoe zijn de grachten opgebouwd en welke data kunnen afgeleid worden met betrekking tot sedimentatiegeschiedenis?
- Hoe verhouden de werkputten zich ten opzichte van het natuurlijk landschap?
- Zijn er aanwijzingen van archeologische sporen of menselijke activiteiten die ouder zijn dan de vestingswerken?
- Werden archeologische sporen aangetroffen die te relateren zijn aan de vestingswerken, andere dan grachten en wallen?
- Kunnen de aangetroffen grachten en wallen gekoppeld worden aan een welbepaald beeld van de vestingen? Zijn er dateringselementen, zowel absoluut als relatief?
- Met welk materiaal werden de grachten gevuld? Wat zegt de vulling van de grachten over het gebruik en activiteiten op de aanpalende gronden?
- Hoe zag het omgevende landschap er uit ten tijde van het opwerpen van de vestingswerken? Welke data verschaffen de paleo-ecologische monsters hierover?

1.3. RUIMTELIJKE SITUERING

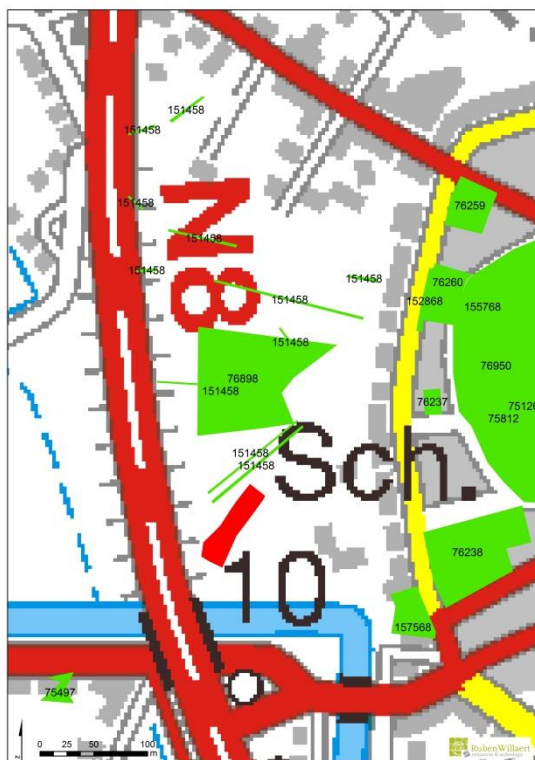
1.3.1. ALGEMEEN

De projectlocatie bevindt zich ten oosten van de Europalaan in Veurne. In het zuiden vormt het kanaal Nieuwpoort-Duinkerke de grens. Kadastraal is de projectlocatie gekend als percelen 114E, 114K, 116D, 117E (Gemeente Veurne, Afdeling 1, Sectie B).

1.3.2. FYSISCH GEOGRAFIE

Voor dit hoofdstuk wordt verwezen naar het rapport van het vooronderzoek, uitgevoerd door Ruben Willaert bvba in 2010¹.

1.4. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

In 2010 werd, naar aanleiding van de herwaardering van de Vaubansite, een archeologische prospectie uitgevoerd door Ruben Willaert bvba (CAI locatie 151458 op fig. 3). Op basis van de resultaten van het bijhorende historisch onderzoek² werden 11 proefsleuven aangelegd, met als doel een inzicht te bekomen in de exacte lokalisatie van de grachten en wallen en de archeologische neerslag te bepalen. Dankzij gedetailleerd stratigrafisch onderzoek werden verschillende vestingbouwkundige structuren vrij nauwkeurig gelokaliseerd. Zowel de hoofdgracht, met bijhorende ravelijnsgracht, als de buitengracht, met inbegrip van de halvemaansgracht, werden aangesneden. Ook de hoofd- en buitenwal werden gelokaliseerd. Verder konden ook de aanzet van het talud van het ravelijn en van het talud van de halvemaan gedeeltelijk onderzocht worden.

Figuur 3. Projectlocatie van het huidig onderzoek (rood) en voorgaand onderzoek (groen) (bron: Centrale Archeologische Inventaris)

De resultaten van bovenstaand onderzoek lagen aan de basis van het inrichtingsplan. Het geplande ontwerp van het park is een eigentijdse interpretatie van de Vaubanvesten, waarbij getracht werd om vergravingen van originele bodemprofielen en archeologisch erfgoed te voorkomen. Enkel in het zuiden van het plangebied, waar een kajakpoloveld zal worden aangelegd, werd ervoor gekozen om de grachten dieper en breder uit te graven. De voorziene vijver is 20m breed en 100m lang. Er wordt van uit gegaan dat bij het afgraven de insteek van de buitengracht zal worden aangetroffen. Het bodempeil van het geplande kajakpoloveld bevindt zich op 0,20m +TAW (Tweede Algemene Waterpassing). Aangezien de uitgevoerde prospectie

¹ BONCQUET T., PYPE P., GERMONPREZ D., DE GRYSSE J., BEKE F., 2010.

² BONCQUET T., PYPE P., GERMONPREZ D., DE GRYSSE J., BEKE F., 2010, p. 14-33.

aantoonde dat de bodem van de oorspronkelijke vestingsgracht zich gemiddeld tussen 1m en 1,5m +TAW bevindt, zullen de originele bedding en grachtvulling vergraven worden en kunnen *archaeologica* aan het licht komen.

Op de kabinetskaart van Ferraris (1777) (fig. 4 en fig. 17) is duidelijk te zien dat het huidige onderzoek de buitengracht zou moeten aansnijden. De Ferrariskaart geeft een vrij correct beeld van de Vaubanvesting, aangezien de kaart dateert van vlak voor de ontmanteling van vestingen op het einde van de 18de eeuw³. Verder is de Ferrariskaart gekend om zijn gedetailleerde weergave van zowel steden als de fysische elementen van een landschap⁴. Ook tijdens het vooronderzoek was reeds gebleken dat de opgravingsresultaten grotendeels correspondeerden met de weergave van de vesting op de kaart⁵.

Figuur 4. De werkput (rood) geprojecteerd op een uittreksel van de kabinetskaart van Ferraris (1777) (De Grote Atlas van Ferraris [...] 2009, 2A)

³ BONCQUET T., PYPE P., GERMONPREZ D., DE GRYSSE J., BEKE F., 2010, p.29.

⁴ DE MAEYER PH., DE Vlieghe B.M., BLONDEEL M., 2004, p.48.

⁵ BONCQUET T., PYPE P., GERMONPREZ D., DE GRYSSE J., BEKE F., 2010, p.79.

2. METHODE

De bodeminventarisatie ter hoogte van het aan te leggen kajakpoloveld gebeurde door middel van een archeologische opgraving. Daarbij werd vooropgesteld de vijver laagsgewijs uit te graven, mits het behoud van een centrale bank van ongeveer 5m breed (fig. 20). Dit in functie van de profielstudie. De bank staat haaks op de gracht en werd tijdens het archeologische onderzoek niet vergraven.

Langs de kajakvijver moet beschoeiing geplaatst worden. Door plaatsgebrek is het plaatsen hiervan aan de oostzijde echter niet meer mogelijk na het volledig uitgraven. Bijgevolg werd door de aannemer nv D. Seru & Zn de toestemming gevraagd om de beschoeiing te plaatsen tijdens de uitgraving⁶. Daardoor werd beslist de archeologische uitgraving gefaseerd uit te voeren; fase 1 tot op de diepte van de beschoeiing (2m +TAW) en fase 2 tot op de maximale uitgravingsdiepte (0,20m +TAW)⁷.

Ter hoogte van het zuidelijke perceel werd vastgesteld dat het terrein werd opgehoogd met een dik zandig pakket. Dit pakket moest in eerste instantie verwijderd worden, vooraleer een eerste archeologisch relevant vlak kon worden aangelegd. Ten zuiden van de centrale bank werd tijdens de aanleg van een eerste vlak geen insteek van de vestingsgracht of aanzet van een wal aangetroffen. Aangezien over het gehele vlak een heterogeen pakket (cfr. hoofdstuk 3) waargenomen werd, werd ervoor gekozen meteen over te gaan naar een volgend vlak (ca. 1,20m +TAW). In het noordelijke deel werd in het eerste vlak (ca. 2,65m +TAW) wel een duidelijke grens van de buitengracht waargenomen. Deze werd geregistreerd, waarna een tweede vlak (ca. 2m +TAW) kon worden aangelegd.

In fase 2 werd het volledige kajakpoloveld verdiept tot op 0,20m +TAW. Tijdens deze fase werd voornamelijk veen afgegraven, dat zich net onder de vestingsgracht bevond. Verder konden ook de eerder aangelegde profielen worden aangevuld.

Er werden 3 dwarsprofielen aangelegd, opgekuist en geregistreerd. Het gaat om de zuidelijke en noordelijke putwand en het zuidelijke profiel van de centrale bank, respectievelijk profiel 1, profiel 3 en profiel 2.

Het uitgraven van het kajakpoloveld gebeurde met een 23ton kraan met een tandeloze bak van 2m breed. Alle terreingegevens werden digitaal ingemeten met een rTS (*Robotic Total Station*). De hoogtes van de aangelegde vlakken en sporen werden gemeten t.o.v. de Tweede Algemene Waterpassing (TAW). De sporen werden gefotografeerd en in vlak ingemeten. De profielen werden, omwille van veiligheids- en stabiliteitsredenen, trapsgewijs aangelegd, opgekuist, gefotografeerd, getekend op 1/20 en gedetailleerd beschreven.

⁶ Werfverslag 13/05/2013 en werfverslag 27/05/2013.

⁷ Via telefonisch contact met de aannemer werd de uit te graven diepte van fase 1 en fase 2 medegedeeld. Door een miscommunicatie werd echter aangenomen dat er tot 2m onder het maaiveld gegraven moest worden in de eerste fase. Daardoor is het zuidelijke gedeelte van de kajakvijver (ten zuiden van de centrale bank) in de eerste fase te diep aangelegd. Dit werd ter plaatse besproken met Lieven Danneel (nv D. Seru & Zn) en Alessandro Desmet (Verhelst Aannemingen), waarbij werd vastgesteld dat dit, mits een minimale aanpassing, geen problemen veroorzaakte voor de plaatsing van de beschoeiing.

3. RESULTATEN

3.1. VLAK 1

Figuur 5. Grondplan vlak 1

Tijdens de aanleg van het zuidelijke deel van het kajakpoloveld werd, zoals eerder beschreven, onder de oorspronkelijke ploeglaag, over het volledige vlak, een heterogeen pakket aangetroffen. Het ging om een homogene, grijze vulling, die geïnterpreteerd werd als grachtvulling (**P1 L7**). Er konden op dit niveau geen grachtinsnijdingen of andere sporen waargenomen worden.

In het noordelijke deel van de werkput was de insnijding van de buitengracht (**S1**) in het bovenste archeologische vlak duidelijk zichtbaar (fig. 6 en 7). De gracht vertoonde ten noorden van de centrale bank een noord-zuid oriëntatie, waarna deze een bocht maakte in noordoostelijke richting. Ten oosten van de gracht werd de natuurlijke moederbodem waargenomen. Hier werden echter, met uitzondering van één recente paalkuil, geen andere sporen aangetroffen.

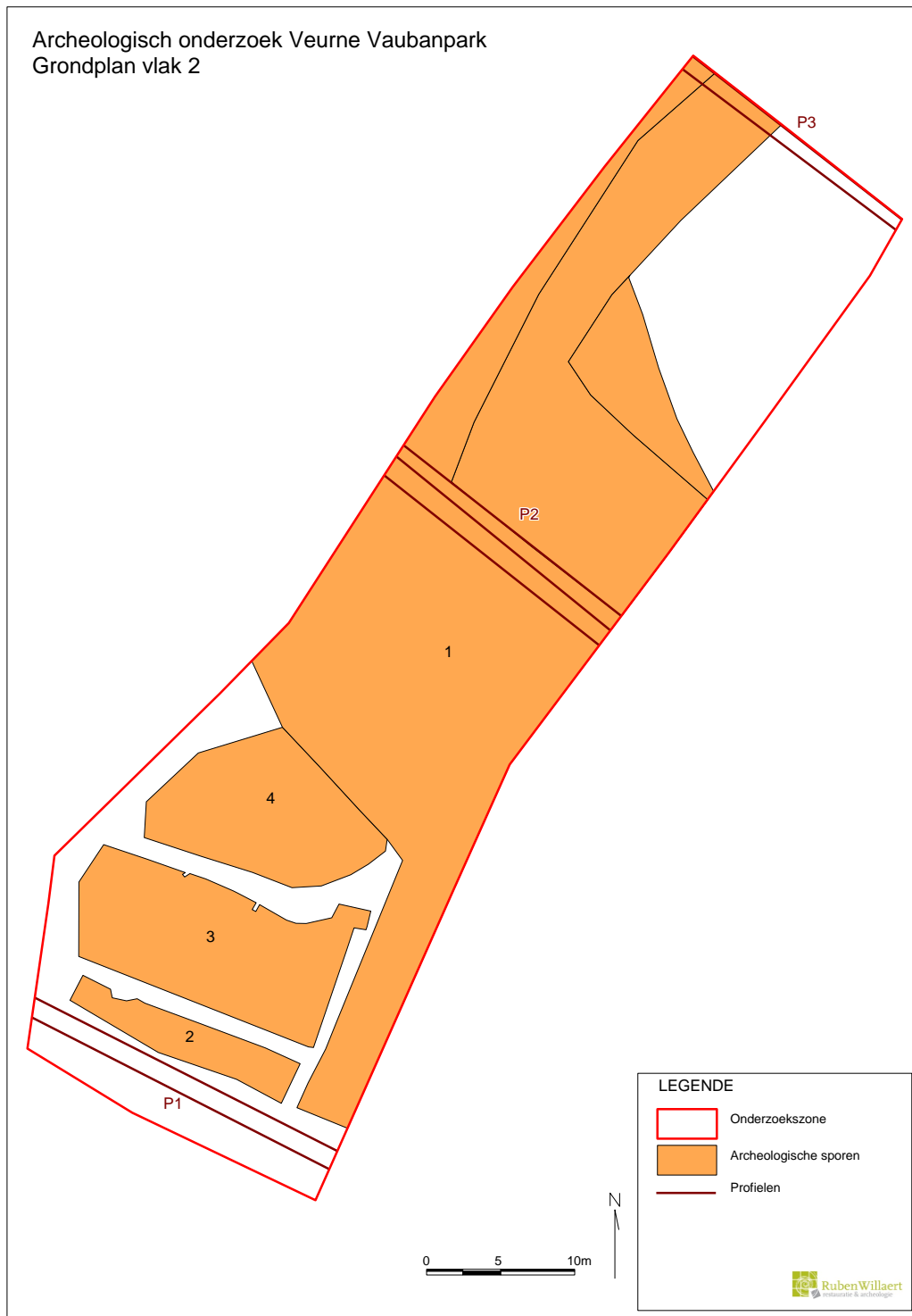

Figuur 6. Insijding van de buitengracht in grondvlak

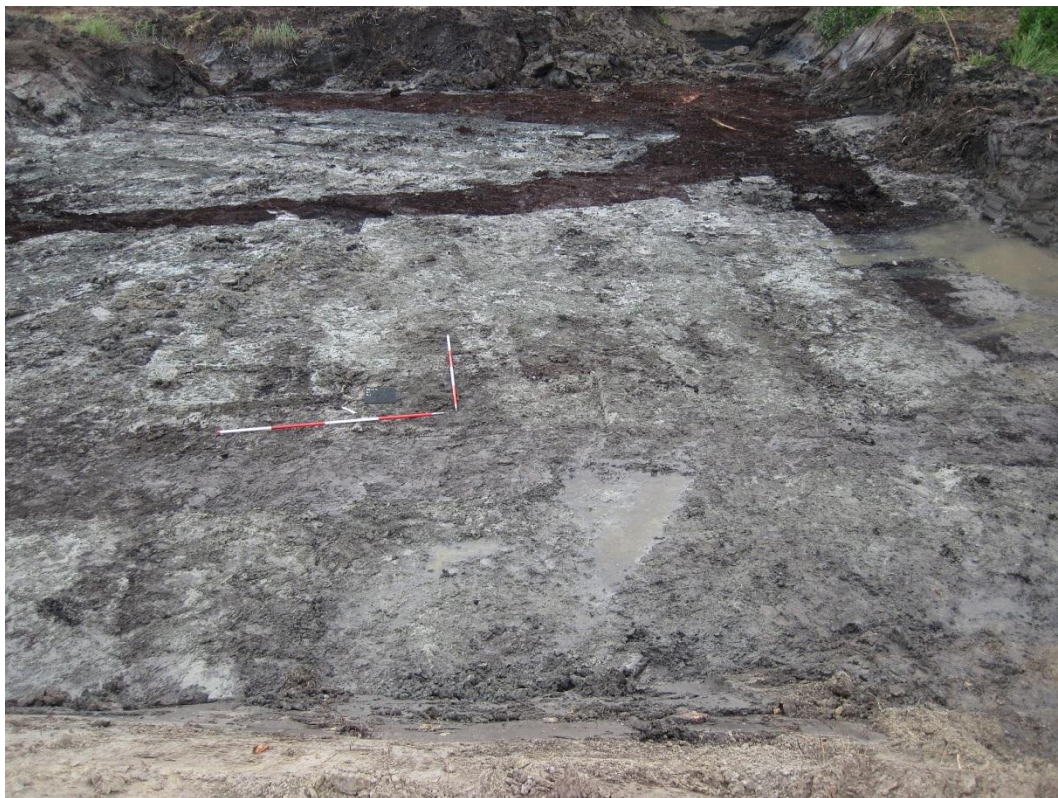
Figuur 7. Grens buitengracht in grondvlak

3.2. VLAK 2

Figuur 8. Grondplan vlak 2

Bij de aanleg van het tweede archeologisch vlak in het zuidelijke deel van de put werd duidelijk dat de buitengracht doorsneden werd door verschillende grote kuilen. Tussen deze kuilen bevonden zich smalle stroken waar het natuurlijke veen en de grachtvulling bewaard was. Het gaat hier duidelijk om veenwinningskuilen (**S2, 3, 4**) (fig. 9). De meest zuidelijke kuilen (**S2 en S3**) kenden een rechthoekige vorm. De minimale breedte van **S2** bedroeg ca. 3m, de minimale lengte ca. 16m. De centrale veenwinningskuil (**S3**) had een breedte van 8m en een minimale lengte van 18,5m. De meest noordelijke kuil (**S4**) was ca. 10m breed en minimum 15,5m lang. Deze kuil had een onregelmatige vorm en liep tot de nog bestaande perceelsgracht. De aanwezigheid van deze kuilen verklaart meteen ook waarom hier geen andere en/of oudere sporen bewaard zijn. Er kon worden bepaald dat de veenrestanten ca. 80cm dik zijn. De bodem van het veen bevindt zich op ca. 0,60m +TAW. Een boring in de veenwinningskuilen wees erop dat het veen tot net boven dit niveau uitgegraven werd. De aangelegde profielen tonen dat er zich boven het onderste veenpakket (**P1 L10**; bovenkant op 1,40m +TAW) nog een dunnere veenlaag (**P1 L8**) heeft gevormd. Tussen de twee veenpakketten kon een vrij steriele kleilaag (**P1 L9**) geregistreerd worden, waarbinnen een sterke gelaagdheid werd vastgesteld. Dit wijst op een fase van getijdenwerking in het gebied, waarbij de zee het land weer was binnengedrongen.

Figuur 9. Veenwinningskuilen in het zuidelijk deel van het kajakpoloveld

Ten noorden van de centrale bank was de insnijding van de gracht ook in het tweede archeologische vlak zichtbaar. De oriëntatie van de gracht en de bocht die deze maakte kon op dit niveau duidelijker geregistreerd worden dan in het eerste aangelegde vlak (fig. 6 en 7).

3.3. PROFIELEN

In profiel 1 (fig. 10 en 11) is duidelijk zichtbaar dat de veenwinningskuilen de buitengracht (S1) van de Vaubanvesting oversnijden. De gracht was dus reeds gedempt wanneer hier aan veenwinning werd gedaan. Op de Atlas van de buurtwegen (1840) zijn duidelijke restanten te zien van de vestingsgrachten (fig. 18). Deze cartografische bron vormt zo een *terminus post quem* voor de veenwinningskuilen. Qua datering kan gesteld worden dat de veenwinning moet gesitueerd worden in de late 19de of de 20ste eeuw. Zelfs tijdens de Tweede Wereldoorlog werd nog, ten gevolge van brandstofschaarste, aan veenwinning gedaan⁸. De veenwinningskuilen, aangetroffen in het Vaubanpark, zouden dus eveneens uit deze periode kunnen dateren. Verder kon worden vastgesteld dat de veenwinning zich beperkte tot het meest zuidelijke perceel (117E). De grens van de veenwinning correspondeerde immers met de nog aanwezige perceelsgracht.

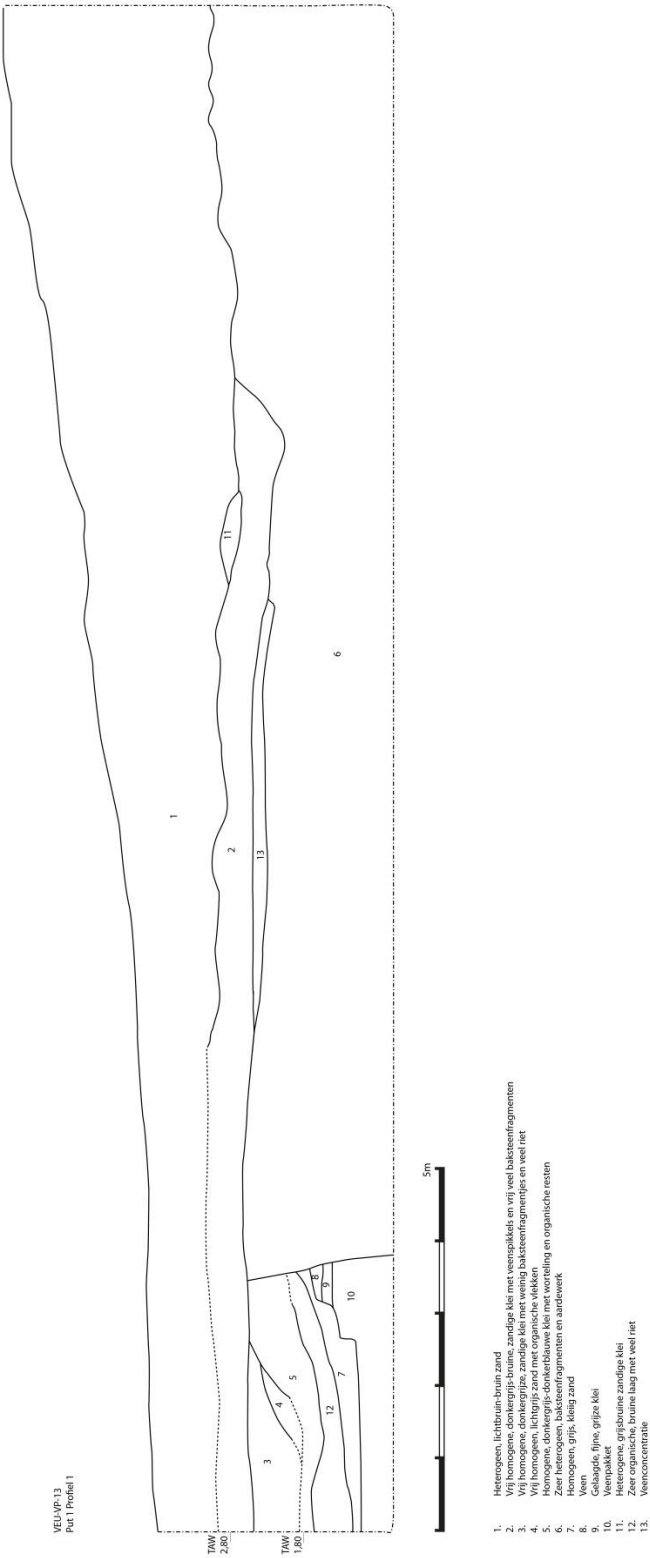
Figuur 10. Profiel 1 met de organische laag met o.a. rietstengels (geel), de diepere uitgraving van de gracht (blauw) en de oversnijding van een veenwinningskuil (rood)

In de oostelijke hoek van profiel 1 zijn de grachtvullingen duidelijk waarneembaar. Het gaat voornamelijk om zandige kleilagen met weinig baksteenfragmenten en organische resten. Naar analogie met het vooronderzoek⁹ werd een zeer organische laag met afgestorven oeverbeplanting, vnl. rietstengels, aangetroffen (P1 L12). Dit wijst erop dat de gracht lange tijd heeft opengelegen. Lokaal (cfr. P1) werd de gracht iets dieper in de natuurlijke veenlaag gegraven. Tijdens het vooronderzoek kon vastgesteld worden dat er plaatselijk door het veen werd gegraven om de gracht van permanente watervoering te kunnen voorzien¹⁰. In het huidige onderzoek kon dit echter niet vastgesteld worden. Er werd slechts gedeeltelijk door het dikste veenpakket gegraven. De reden waarom men hier niet dieper door het veen heeft gegraven is onduidelijk.

⁸ Mondelinge mededeling door Prof. dr. Dries Tys.

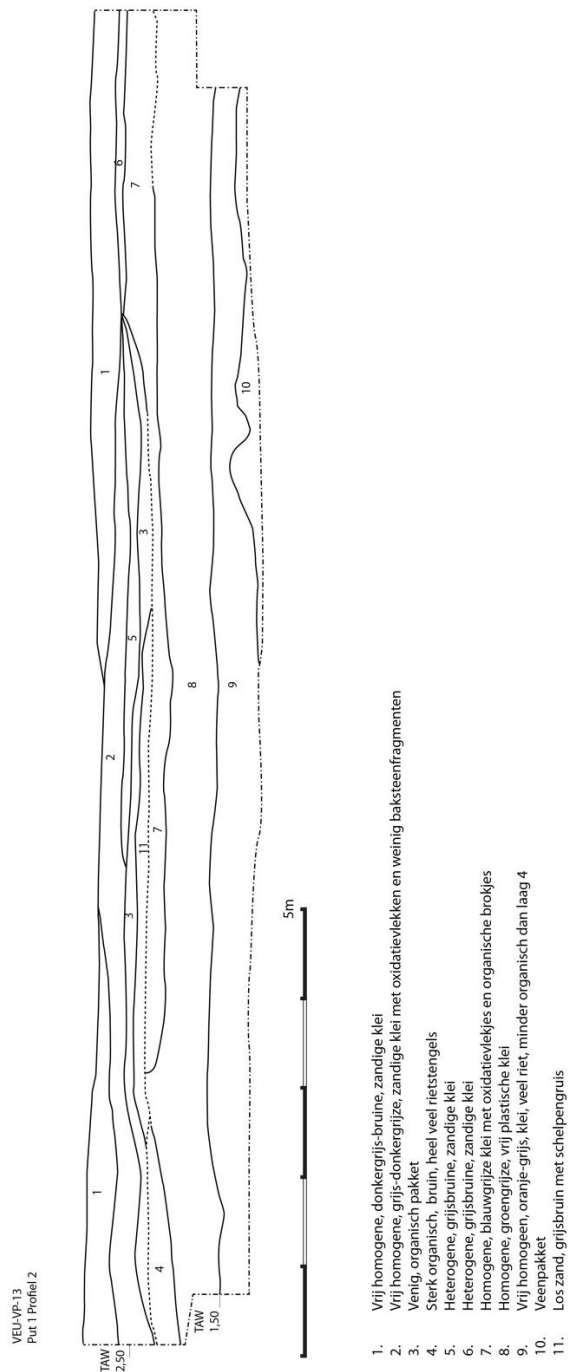
⁹ BONCQUET T., PYPE P., GERMONPREZ D., DE GRYSSE J., BEKE F., 2010, p.43.

¹⁰ BONCQUET T., PYPE P., GERMONPREZ D., DE GRYSSE J., BEKE F., 2010, p. 44.

Figuur 11. Profiel 1, het meest zuidelijke profiel, met een veenwinningskuil (L6) en de diepere uitgraving van de buitengracht

In profiel 2 (fig. 12), waar de grachtvulling niet meer oversneden werd door de veenwinningskuilen, werd aan westelijke zijde een tweede organische laag met rietrestanten (**P2 L4**) aangetroffen. Dit toont aan dat de gracht een tweede fase heeft gekend waarin deze lange tijd in gebruik is geweest. In deze tweede fase werd de gracht ingegraven in enkele opvullingspakketten en was deze beduidend smaller dan in de eerste fase. Daarnaast was in laag 7 in profiel 2 een oxidatie-reductie proces zichtbaar. Dit wijst op een veranderlijke grondwatertafel. Er kon worden vastgesteld dat dit proces *in situ* heeft plaatsgevonden, m.a.w. nadat het pakket in de gracht werd gedumpt. Dit correspondeert met de vaststelling dat het pakket zich ongeveer ter hoogte van de huidige grondwatertafel bevindt (ca. 2,50m +TAW).

Figuur 12. Profiel 2

In profiel 3 (fig. 16) was de insnijding van de gracht (fig. 13), die zich op ca. 3,14m +TAW bevindt, duidelijk zichtbaar. Deze kenmerkt zich door een komvorm en vlakke bodem (fig. 14). De bodem van de gracht bevindt zich op ca. 1,10m +TAW. De grachtvulling bestond, naar analogie met profiel 1 en 2, uit enkele zandige kleipakketten met weinig baksteen, kalkmortel en organische lagen. Opvallend was dat de grachtvullingen zich kenmerkten door dikke, niet organische, pakketten. Indien de gracht op natuurlijke wijze was dichtgeslibd, had dit zich in de profielen vertaald in verschillende, dunnere, organische lagen, die hier niet werden waargenomen. Vermoedelijk werd de buitengracht dus in één keer gedempt met aangevoerde grond.

Figuur 13. Profiel 3 met de insnijding van de buitengracht (rood)

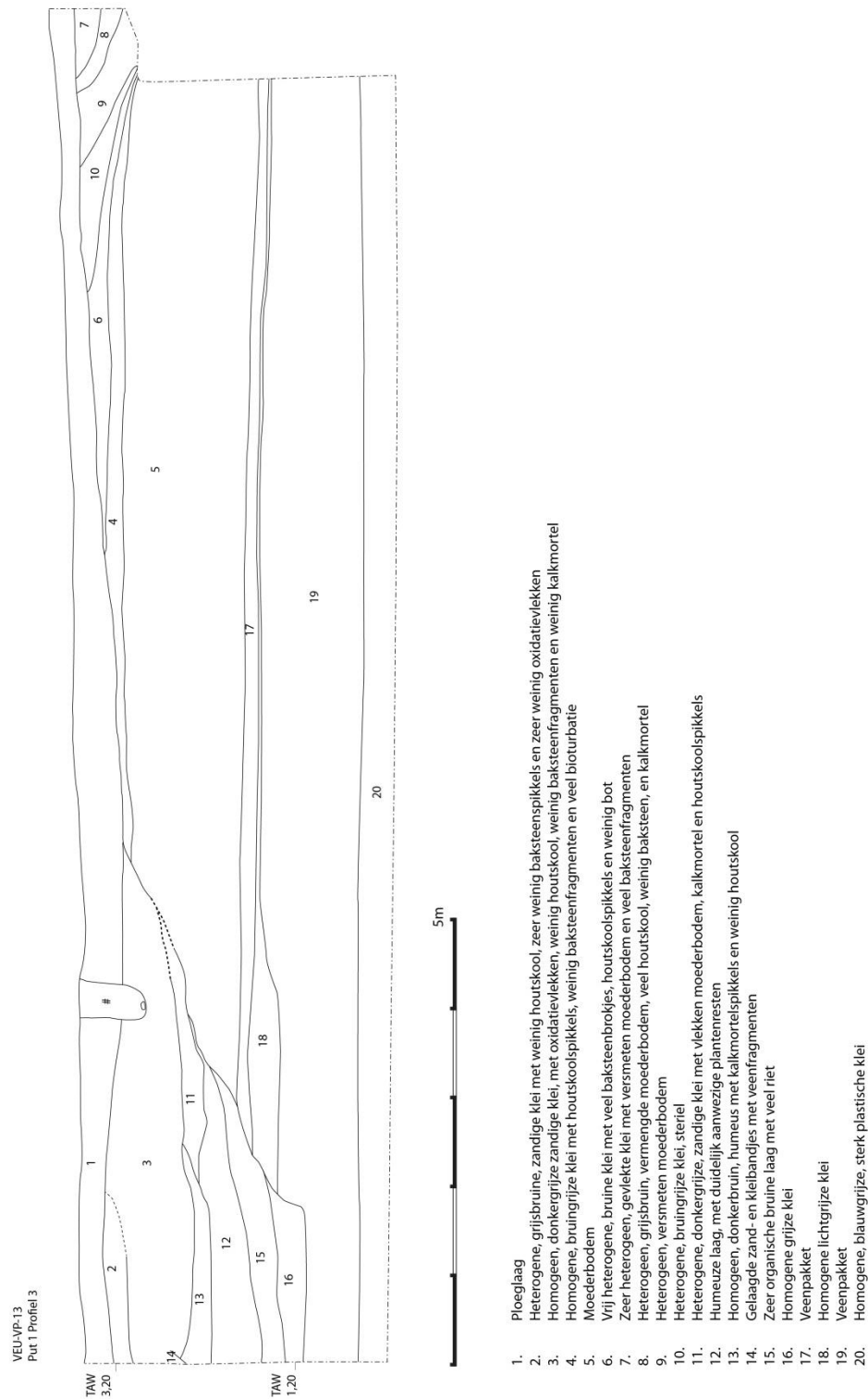

Figuur 14. Profiel 3 in fase 2: vlakke grachtbodem

Aan de oostelijke zijde werd het profiel bovenaan gekenmerkt door heterogene pakketten die een stijgend verloop in westelijke richting vertoonden (fig. 15). Deze vormen de ophogingspakketten van de hoofdwal. Aan de westelijke zijde ontbreken deze pakketten. Vermoedelijk zijn de ophogingspakketten van de hoofdwal aan de zijde van de buitengracht niet meer zichtbaar door een dikkere ploeglaag en/of een lager liggend maaiveld. Aan de oostelijke zijde bevonden de aangetroffen, en duidelijk schuine, pakketten zich echter slechts ca. 8m van de insteek van de hoofdgracht. Aangezien er van kan uitgegaan worden dat de hoofdwal een veel monumentalere breedte had, betroffen deze ophogingspakketten wellicht niet de oostelijke aanzet van de hoofdwal. Waarschijnlijk moeten deze eerder beschouwd worden als de eerste ophogingen van de kern van de wal. De onderkant van deze pakketten bevond zich op ca. 3m +TAW.

Figuur 15: Profiel 3 met de ophogingspakketten van de hoofdwal

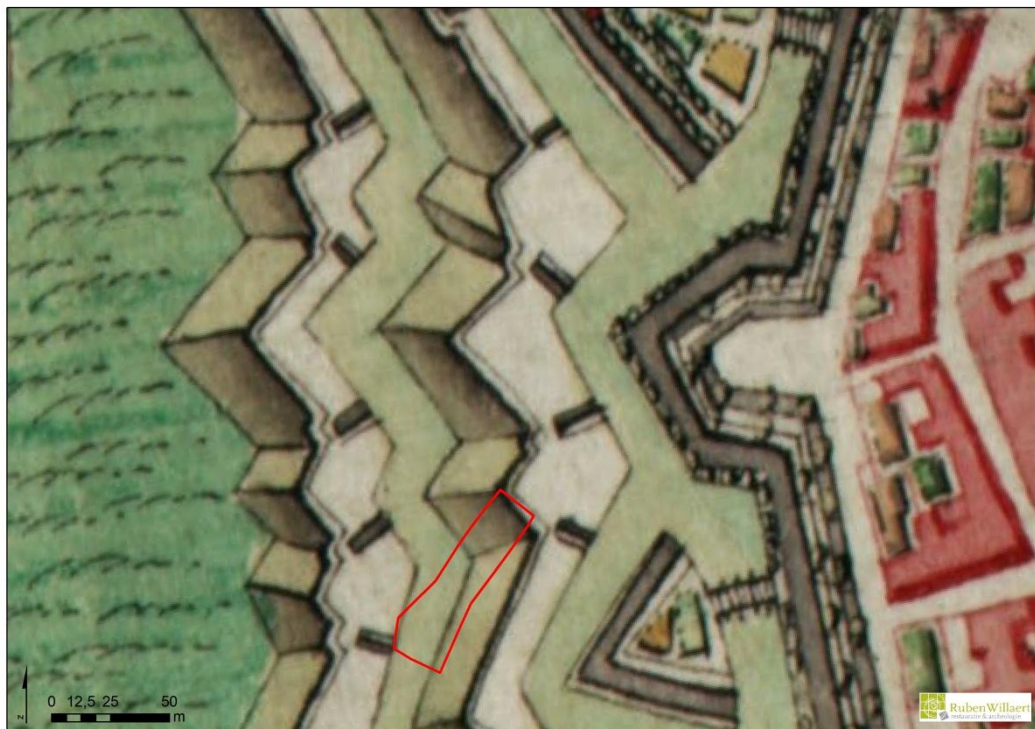

Figuur 16. Profiel 3, het meest noordelijke profiel, met zowel de buitengracht en enkele ophogingspakketten van de hoofdwal

3.4. CARTOGRAFISCHE BRONNEN

Bij het bekijken van enkele cartografische bronnen¹¹ kan worden waargenomen dat de archeologische observaties corresponderen met wat afgebeeld wordt op de kaarten.

Op het terrein werd vastgesteld dat quasi het volledige onderzoeksgebied zich in de buitengracht van de Vaubanvesting bevond. In het noorden van het kajakpoloveld werd een bocht in de gracht waargenomen. In profiel 3 werd daarnaast ook de aanzet van de hoofdwal aangetroffen. Op de Ferrariskaart (fig. 17) wordt, op de projectlocatie, een knik weergegeven in de buitengracht en de aanzet van de hoofdwal ligt op de waargenomen plaats. Meer recente kaarten, zoals de Atlas van de Buurtwegen (fig. 18), tonen relictten van de Vaubanvesting die nog zichtbaar zijn in het landschap. Hierop zien we niet langer een knik in de gracht weergegeven en is de gracht aanzienlijk breder afgebeeld. Deze aspecten zijn niet waargenomen op het terrein. Er moet eveneens op gewezen worden dat het georefereren van historische kaarten niet zonder foutmarge kan gebeuren. Daarnaast tonen deze kaarten soms een eigen interpretatie en moet er van uit gegaan worden dat deze fouten bevatten.

Figuur 17. De werkput (rood) geprojecteerd op een uittreksel van de kabinetskaart van Ferraris (1777) (De Grote Atlas van Ferraris [...] 2009, 2A)

¹¹ Een uitgebreid cartografisch bronnenonderzoek is gebeurd tijdens het vooronderzoek in 2010. Een groot deel van de hierbij geraadpleegde werken bleken geen correct beeld weer te geven; deze werden hier dan niet opnieuw gebruikt.

Figuur 18. De werkput geprojecteerd op de Atlas van de Buurtwegen (1840) (<http://www.giswest.be/trage-wegen>)

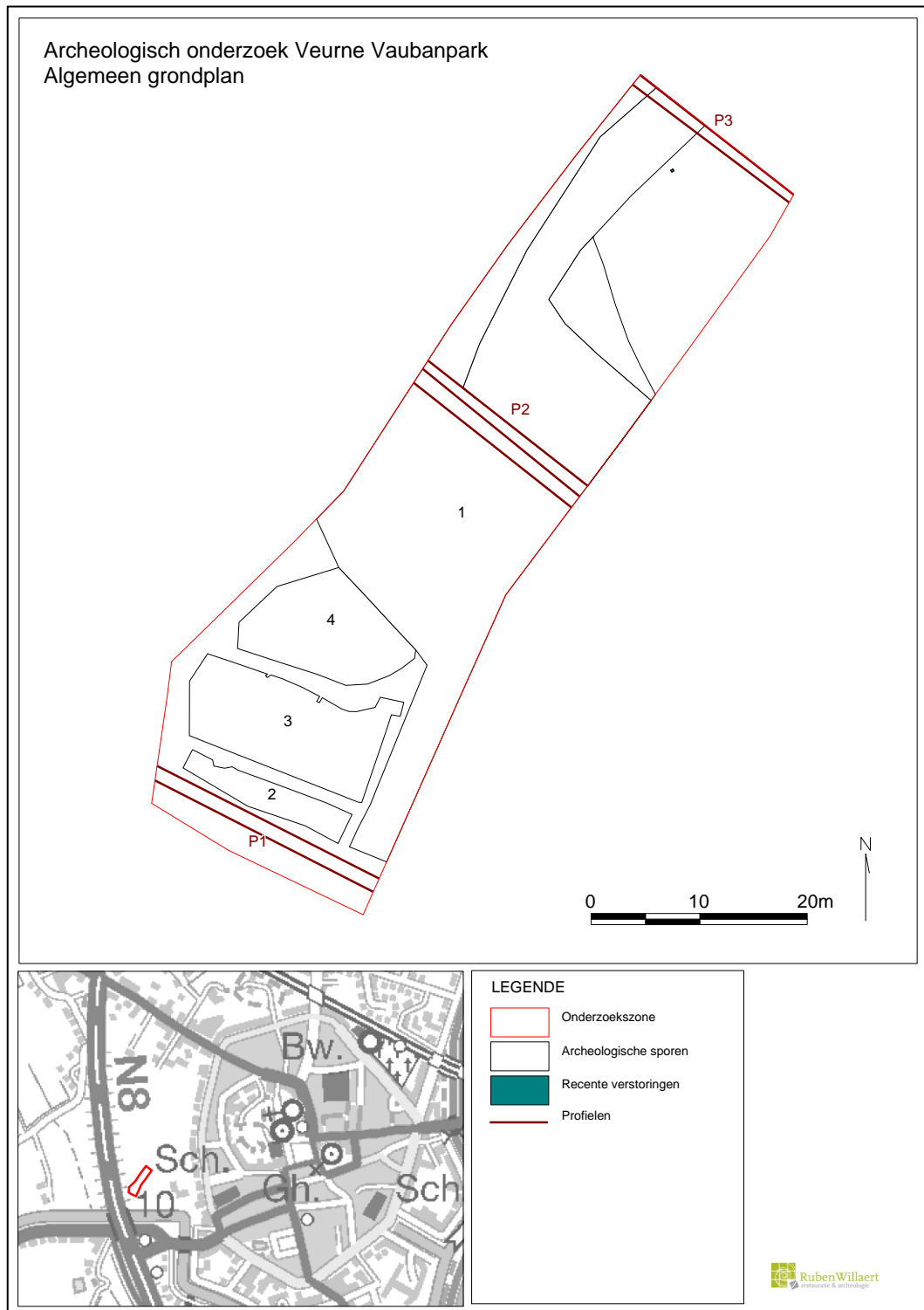
3.5. VONDSTMATERIAAL

Bijna alle vondstmateriaal werd gerecupereerd uit profiel 1. Het gaat hierbij om laatmiddeleeuws en postmiddeleeuws aardewerk dat aangetroffen werd in het ophogingspakket (**P1 L1**) en de ploeglaag daaronder (**P1 L2**). Verder werd ook in de opvullingslaag van de veenwinningskuilen laat- en postmiddeleeuws aardewerk aangetroffen. Aangezien het hier in alle gevallen om materiaal gaat uit ophogingslagen kunnen deze niet bijdragen tot de datering van de verschillende vullingspakketten van de aangetroffen sporen. Op de rand van de aangetroffen buitengracht, in de grachtvulling, werd een kanonskogel gevonden van 1,8kg, met een diameter van 7,8cm (fig. 19). Deze kan momenteel echter niet gedateerd worden.

Figuur 19. Kanonskogel

4. CONCLUSIE

Figuur 20. Algemeen grondplan (vlak 1 en 2)

Naar aanleiding van de herwaardering van de Vaubansite in Veurne, werd reeds in 2010 een archeologische prospectie uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek lagen aan de basis van het inrichtingsplan van de site. In het zuiden van het terrein, waar een kajakpoloveld aangelegd zal worden, werd tussen 11 juni en 10 juli 2013 een archeologische opgraving uitgevoerd door Ruben Willaert bvba. De onderzoeksopzet hierbij was meer informatie te verzamelen over de Vaubanvesting en eventueel andere en/of oudere sporen aan te treffen. De verwachting was dat bij het afgraven de insteek van de buitengracht zou worden aangesneden.

Tijdens de opgraving kon aangetoond worden dat het volledige onderzoeksgebied zich in de buitengracht van de Vaubanvesting situeerde. Bovendien kon in het noorden van de werkput, reeds in het bovenste archeologische vlak, de insnijding van de gracht geregistreerd worden. In het tweede archeologisch vlak kon daarnaast duidelijk vastgesteld worden dat de gracht hier een knik maakte. Ten noorden van de centrale bank vertoonde de gracht een noord-zuid oriëntatie; daarna maakte deze een bocht in noordwestelijke richting.

Het stratigrafisch onderzoek van de 3 aangelegde profielen leverde ook meer informatie op over het opvullingsproces van de gracht. Het voorkomen van twee organische lagen met o.a. rietstengels wees op twee opeenvolgende gebruiksfasen. Verder kon afgeleid worden dat de jongste gracht beduidend smaller was dan de oudste. De aard van de opvullingspakketten wees er ook op dat de gracht in één keer gedempt was met aangevoerde grond en niet op natuurlijke wijze dichtgeslibd was.

In profiel 3 werden, aan oostelijke zijde van de werkput, heterogene pakketten met een stijgend verloop aangetroffen, die vermoedelijk in verband te brengen zijn met de hoofdwal. Rekening houdende met het feit dat deze pakketten op een zeer kleine afstand t.o.v. de insteek van de gracht aangetroffen zijn, bestaat het vermoeden dat het hier niet om de oostelijke aanzet van de hoofdwal zelf gaat maar om de eerste ophogingen van de kern van de wal.

De archeologische observaties, waaronder de knik in de buitengracht en de aanzet van de hoofdwal, corresponderen met de weergave van de Vaubanvesting op de kabinetskaart van de Oostenrijke Nederlanden (Ferrariskaart). Dit bevestigt de gelijkenissen, reeds waargenomen tijdens het vooronderzoek, tussen de resultaten van het archeologisch onderzoek en de weergave door Ferraris.

Op basis van de resultaten van het archeologisch onderzoek kon geen uitsluitsel gegeven worden m.b.t. het omringende landschap in de periode van de Vaubanvesting.

In het zuiden van de werkput werd de grachtvulling oversneden door drie veenwinningskuilen. Deze zijn wellicht te dateren in de late 19de of zelfs 20ste eeuw. De veenwinning beperkte zich tot het meest zuidelijke perceel (117E); de grens van de veenwinning correspondeerde immers met de nog aanwezige perceelsgracht.

Enkel in het noordoostelijke deel van het onderzoeksgebied werd de onverstoord bodem aangetroffen. Hier werden echter geen archeologische sporen aangetroffen die de Vaubanvesting voorafgaan.

5. BIBLIOGRAFIE

BONCQUET T., PYPE P., GERMONPREZ D., DE GRUYSE J., BEKE F., 2010. *Archeologisch onderzoek Groene Wig – Vaubansite Veurne*, Ruben Willaert bvba, onuitgegeven rapport.

DE MAEYER PH., DE VLEGHER B.M., BLONDEEL M., *De spiegel van de wereld: fundamenteën van de cartografie*, Gent, 2004.

Spoorformulier

Project: WER-CS-11

Sleuf	Spoordefinitie*		Spoornr.
1	Vaubangracht		1
T.A.W.-hoogte:		Diepte spoor: cm T.A.W.	
Oversneden door 2, 3, 4		Oversnijdt	
Vulling van		Gevuld door	
Ligt op		Ligt onder	
Gelijk aan		Gelijktijdig met	
Associatie			
Aantal foto's		Tekening nrs.	
Coupe	Getekend	Richting	
Link met profiel			
Datum			

Constructie uit steen
Algemeen
Formaat stenen
Metselverband
Oriëntatie

Gelaagde vulling: zie profieltekening profiel 1
Ingegraven in veenlaag

Laag	Vondst	Monster	Beschrijving monster

* spoordefinities: beerput, bezinkput, boomval, gracht, graf (crematie), graf (inhumatie), greppel, haard, houten paal, karrenspoor, kelder, kuil, muur, ophogingslaag, oven, paalkuil, ploegspoor, riool, rioolput, spitspoor, standgreppel, uitbraakspoor, vloer, waterput, weg

Spoorformulier

Project: WER-CS-11

Sleuf	Spoordefinitie*		Spoornr.
1	Veenwinningskuil		2
T.A.W.-hoogte:		Diepte spoor: cm T.A.W.	
Oversneden door		Oversnijdt 1	
Vulling van		Gevuld door	
Ligt op		Ligt onder	
Gelijk aan		Gelijktijdig met	
Associatie			
Aantal foto's		Tekening nrs.	
Coupe	Getekend	Richting	
Link met profiel			
Datum			

Constructie uit steen
Algemeen
Formaat stenen
Metselverband
Oriëntatie

Laat 19 ^e -Vroeg tot Medio 20 ^e eeuwse veenwinningskuil
Zeer heterogene vulling, zie profiel 1 voor beschrijving

Laag	Vondst	Monster	Beschrijving monster

* spoordefinities: beerput, bezinkput, boomval, gracht, graf (crematie), graf (inhumatie), greppel, haard, houten paal, karrenspoor, kelder, kuil, muur, ophogingslaag, oven, paalkuil, ploegspoor, riool, rioolput, spitspoor, standgreppel, uitbraakspoor, vloer, waterput, weg

Spoorformulier

Project: WER-CS-11

Sleuf	Spoordefinitie*		Spoornr.
1	Veenwinningskuil		3
T.A.W.-hoogte:		Diepte spoor: cm T.A.W.	
Oversneden door		Oversnijdt 1	
Vulling van		Gevuld door	
Ligt op		Ligt onder	
Gelijk aan		Gelijktijdig met	
Associatie			
Aantal foto's		Tekening nrs.	
Coupe	Getekend	Richting	
Link met profiel			
Datum			

Constructie uit steen
Algemeen
Formaat stenen
Metselverband
Oriëntatie

Laat 19 ^e -Vroeg tot Medio 20 ^e eeuwse veenwinningskuil
Zeer heterogene vulling, zie profiel 1 voor beschrijving

Laag	Vondst	Monster	Beschrijving monster

* spoordefinities: beerput, bezinkput, boomval, gracht, graf (crematie), graf (inhumatie), greppel, haard, houten paal, karrenspoor, kelder, kuil, muur, ophogingslaag, oven, paalkuil, ploegspoor, riool, rioolput, spitspoor, standgreppel, uitbraakspoor, vloer, waterput, weg

Spoorformulier

Project: WER-CS-11

Sleuf	Spoordefinitie*		Spoornr.
1	Veenwinningskuil		4
T.A.W.-hoogte:		Diepte spoor: cm T.A.W.	
Oversneden door		Oversnijdt 1	
Vulling van		Gevuld door	
Ligt op		Ligt onder	
Gelijk aan		Gelijktijdig met	
Associatie			
Aantal foto's		Tekening nrs.	
Coupe	Getekend	Richting	
Link met profiel			
Datum			

Constructie uit steen
Algemeen
Formaat stenen
Metselverband
Oriëntatie

Laat 19 ^e -Vroeg tot Medio 20 ^e eeuwse veenwinningskuil
Zeer heterogene vulling, zie profiel 1 voor beschrijving

Laag	Vondst	Monster	Beschrijving monster

* spoordefinities: beerput, bezinkput, boomval, gracht, graf (crematie), graf (inhumatie), greppel, haard, houten paal, karrenspoor, kelder, kuil, muur, ophogingslaag, oven, paalkuil, ploegspoor, riool, rioolput, spitspoor, standgreppel, uitbraakspoor, vloer, waterput, weg

